

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2016-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Eliška Prokopová

**Výkon trestu odnětí svobody prizmatem právního řádu
České republiky**

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jiří Víšek

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2016-2017

BACHELOR THESIS

Eliška Prokopová

**Imprisonment determining by the legal order of the Czech
law**

Prague 2017

The Bachelor Work Supervisor: Mgr. Jiří Višek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorka(y)

Poděkování

Děkuji Mgr. Jiřímu Víškovi za vedení mé bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce je tvořena teoretickou částí, která je rozdělena do sedmi kapitol. Převažuje zde především popisný charakter. Seznamuje čtenáře především s průběhem výkonu trestu odnětí svobody, s právy a povinnostmi odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. Dále se zaměřuji na pachatele jako takového, rozdělení vězeňského systému v České republice, program zacházení, resocializační problematiku a penologii, která se vězeňstvím zabývá jako věda.

Klíčová slova

Pachatel, penologie, povinnosti, práva, program zacházení, trest, resocializace.

Annotation

The bachelor thesis consists of a theoretical part which is divided into seven chapters. This bachelor thesis is primarily descriptive character. It acquaints readers mainly with the process of imprisonment, rights and duties of convicts in prison. I also focus on concept of offender, dividing of the prison system in the Czech republic, treatment with convicted, resocialization issues and penology which deals with the penitentiary as a science.

Keywords

Obligations, offender, penlty, penology, program, resocialization, rights.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VYBRANÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY VZTAHUJÍCÍ SE K VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SOVOBDY	11
2 PACHATEL	14
2.1 Osobnost pachatele trestního činu	14
2.2 Psychopatologie osobnosti.....	14
2.3 Duševní poruchy	15
2.4 Typologie pachatelů.....	15
2.4.1 Typologie pachatelů z hlediska psychologického.....	16
2.4.2 Typologie pachatelů z hlediska kriminalistického	18
3 DIVERZIFIKACE VĚZEŇSKÉHO ZAŘÍZENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY.....	20
3.1 Možné budoucí změny v diverzifikaci věznic	22
4 PRÁVA A POVINNOSTI ODSOUZENÝCH.....	24
4.1 Práva odsouzených	24
4.1.1 Sociální podmínky odsouzených a poskytování zdravotních služeb	25
4.1.2 Korespondence.....	26
4.1.3 Užívání telefonu.....	26
4.1.4 Návštěvy	27
4.1.5 Duchovní a sociální služby	27
4.1.6 Uspokojování kulturních potřeb a používání dalších věcí	28
4.1.7 Nákup potravin a věcí osobní potřeby	28
4.1.8 Přijímání balíčků a peněz, nakládání s nimi.....	28
4.1.9 Ochrana práv a omezení některých práv a svobod.....	29
4.2 Povinnosti odsouzených	30
4.2.1 Základní povinnosti odsouzených.....	30
4.2.2 Zaměstnávání a vzdělávání odsouzených	32
4.2.3 Povinnosti hradit náklady spojené s výkonem trestu	33
5 PROGRAM ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI.....	35
5.1 Uvedení do problematiky.....	35

5.2	Kázeňské odměny a tresty	35
6	RESOCIALIZAČNÍ PROBLEMATIKA.....	40
6.1	Uvedení do resocializační problematiky.....	40
6.2	Současný stav.....	41
6.3	Statistické údaje k recidivě	41
6.4	Postpenitenciární péče	42
7	PENOLOGIE	44
7.1	Penologie jako věda.....	44
7.2	Historie vězeňství v české republice.....	46
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	54
	SEZNAM ZKRATEK	55

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Výkon trestu odnětí svobody prizmatem právního řádu České republiky“, jelikož jsem měla možnost do prostředí věznice několikrát nahlédnout. Dané téma mě velmi zajímá a do budoucna bych ve vězeňství ráda pracovala. Toto téma je do jisté míry v naší společnosti velmi diskutované. Vždyť nemine měsíce, možná i týdne, abychom v médiích neslyšeli cokoli z vězení.

Pro většinu společnosti je vězeňské prostředí tabu, už jen z důvodu, že literatura tohoto odvětví není příliš dostupná a lidé mají jen zkreslené představy o životě ve věznici. Dostala jsem se při několika příležitostech do osobního kontaktu s odsouzenými ve výkonu trestu. V první řadě mě zajímají práva a povinnosti, kterých se odsouzení dožadují, dále životní podmínky a prostředí, ve kterém se nacházejí.

Tato bakalářská práce je popisného charakteru, kde chci shrnout celkově život odsouzených. Cílem mé práce je stručně analyzovat systém vězeňství v České republice a navrhnout možné inovace v právním kontextu „de lege ferenda“, dále udělat jakýsi obecný přehled o vězních, jejich právech a povinnostech. Práce by mohla sloužit jako příručka pro vzdělávací instituce, jako jsou odborné střední školy, případně pro budoucí pracovníky vězeňské služby. Pestrou škálu informací zde jistě najde i široká veřejnost - najde zde vše podstatné od základních pojmů až po jednotlivé.

Má práce se skládá ze sedmi kapitol, které jsou všechny součástí teoretické části. V první kapitole teoretické části popisují a vymezují právní rámec výkonu trestu odnětí svobody. Druhá kapitola se zabývá pachatelem jako takovým a celkovým pohledem. Ve třetí části rozeberu diverzifikaci vězeňského zařízení na území České republiky. Čtvrtá kapitola se zabývá právy a povinnostmi odsouzených. V páté části se setkáme se specifickým termínem pro vězeňství a to programem zacházení, který je zde dostatečně blíže vysvětlen. Šestá část pojednává o resocializační problematice. Sedmá a poslední z kapitol se zabývá pouze obecně penologií jako takovou. Nakonec popíši své poznatky a závěry bakalářské práce.

Tato problematika je velmi široká, ale bohužel nezúčastněný člověk nemá až takovou šanci se o životě a podmínkách ve vězení dozvědět. Komunikace s odsouzenými je dosti těžká a náročná, nejsou příliš sdílní a to ani v případě, že je udržena jejich anonymita.

Já sama jsem se spoustu věcí a poznatků dozvěděla jen díky praxi, kterou jsem ve věznici vykonávala, a díky které mohu psát bakalářskou práci.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYBRANÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY VZTAHUJÍCÍ SE K VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SOVOBDY

Určitě je více právních předpisů, ze kterých bych mohla čerpat, vybrala jsem si jen zlomek z nich a především ty nejdůležitější. Nyní bych ráda uvedla názvy několika zákonů upravující právní rámec vězeňství a ke každému napsala stručnou charakteristiku:

- zákon č. 40/2009 Sb., Trestný zákon, v platném znění.

V tomto zákoně jsou mimo jiné popsány především tyto pojmy: trestný čin, přečin a zločin, zavinění, úmysl, nedbalost, příprava a pokus trestného činu, pachatel, spolupachatel a účastník, věk, nepříčetnost. Tyto pojmy úzce souvisí s mou bakalářskou prací. Zákon se dělí na tři části.

1. část – Obecná část

Je rozdělena celkem do osmi hlav.

- I. Působnost trestních zákonů
- II. Trestní odpovědnost
- III. Okolnosti vylučující protiprávnost činu
- IV. Zánik trestní odpovědnosti
- V. Trestní sankce
- VI. Zahlazení odsouzení
- VII. Zvláštní ustanovení o některých pachatelích
- VIII. Výkladová ustanovení

2. část – Zvláštní část

Je rozdělena celkem do třinácti hlav.

- I. Trestné činy proti životu a zdraví
- II. Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství
- III. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

- IV. Trestné činy proti rodině a dětem
- V. Trestné činy proti majetku
- VI. Trestné činy hospodářské
- VII. Trestné činy obecně nebezpečné
- VIII. Trestné činy proti životnímu prostředí
- IX. Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci
- X. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných
- XI. Trestné činy proti branné povinnosti
- XII. Trestné činy vojenské
- XIII. Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

3. část – Přejchodná a závěrečná ustanovení

- zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění.

V tomto zákoně jsou především popsána práva a povinnosti odsouzených. Zákon se skládá z pěti částí.

1. část – Výkon trestu odnětí svobody

Je rozdělena celkem do šesti hlav.

- I. Obecná ustanovení
- II. Práva odsouzených
- III. Zacházení s odsouzenými
- IV. Odlišnosti výkonu trestu u některých skupin odsouzených
- V. Propuštění z výkonu trestu
- VI. Společná, přechodná a závěrečná ustanovení

2. část – Změna zákona o státním zastupitelství

3. část – Změna zákona o Vězeňské službě a justiční stráž

5. část - Účinnost

- koncepce vězeňství do roku 2025.

Cílem nové koncepce je modernizace vězeňství, zvýšení zaměstnanosti vězňů ve věznicích, kvalitnější a cílenější vzdělávání, zlidštění podmínek, vymítit drogy ve věznicích a v neposlední řadě zkvalitnit zaměstnávání propuštěných vězňů.

Na tyto zákony a publikace se budu ve své bakalářské práci obracet, a z nich budu citovat.

2 PACHATEL

2.1 OSOBNOST PACHATELE TRESTNÉHO ČINU

Osobnost pachatele je v kriminologii (stejně jako v psychologii) nejčastěji chápána jako organický celek duševního života člověka, zahrnující jak biologický základ jedince, tak i společenské podmínky jeho života včetně společenských vztahů.¹

Psychologie jako vědní disciplína nám určuje osobnost jako souhrn základních prvků, vlastností a rysů, které v individuálním pojetí vytvářejí osobnost člověka. V procesu poznávání struktury osobnosti je významný statistický a klinický přístup. Zatímco statistický přístup se zabývá složkami osobnosti, jako jsou schopnosti, rysy osobnosti, temperament a charakter, tedy takovými složkami osobnosti, které mohou být měřitelné podle testových psychodiagnostických metod, klinický přístup se zabývá samotnou individualitou jedince. Hlavní rozdíl mezi těmito přístupy tedy spočívá v konkrétnosti zaměření na individuálního jedince.²

Individuální rozdíly tvoří zejména dědičné a vrozené faktory a dále sociální určenost. Sociální určenost tvoří podle literatury společnost ve smyslu sociálního makroprostředí, kultura, příslušnost k sociální vrstvě a styl výchovy.³ Co se týče dědičnosti, nebylo zatím prokázáno žádné konkrétní dědění vlastností a způsobů chování.

2.2 PSYCHOPATOLOGIE OSOBNOSTI

Pod pojmem psychopatologie rozumíme nejrůznější poruchy osobnosti. Nemůžeme jednoznačně určit hranici mezi normálním stavem osobnosti a jejím narušením neboli patologií. Je to dáno zejména tím, že laik těžko rozpozná na první pohled vážnou duševní nemoc. Proto se problémem poruch osobnosti a jejími projevy zabývá hned několik vědních disciplín. Je to například psychopatologie, patopsychologie nebo klinická psychologie. Nejen v rámci trestního řízení, ale i v následné fázi, která se zabývá problematikou odsouzených, shledáváme větší míru

¹ HYHLÍK, F., NAKONEČNÝ, M. *Malá encyklopedie současné psychologie*. Praha: SPN, 1973, s. 103. ISBN 14 – 411 – 77.

² Podrobněji ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 81. ISBN 80 - 7178 – 931 – 3.

³ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000, s. 66. ISBN 80 - 7178 – 931 – 3.

zastoupení osob trpících poruchami psychiky. Včasné rozpoznání a diagnostika určitých psychopatologií mají vliv na celý průběh řízení, zejména na posouzení příčetnosti pachatele. V této oblasti hrají významnou úlohu soudní znalci a další odborníci v oblasti soudněpsychiatrické a soudněpsychologické, neboť nepřičetnost má za následek trestní neodpovědnost tak, jak nám to ukládá Trestní zákoník v § 26. Duševní porucha musí být v době spáchání trestného činu takového rázu, že pachateli významným způsobem snižuje jeho schopnost rozpoznat protiprávnost trestného činu nebo ovládat své jednání.

2.3 DUŠEVNÍ PORUCHY

V současnosti existuje nepřehledné množství duševních poruch, které jsou podle určitých symptomů a projevů diagnostikovány. Na našem území vycházíme ze systému, který vydala Světová zdravotnická organizace a nazývá se Mezinárodní klasifikace nemocí.

Nejčastějšími duševními poruchami jsou: ⁴

1. neurotické poruchy;
2. poruchy nálad;
3. schizofrenní poruchy;
4. poruchy osobnosti;
5. poruchy intelektu (mentální retardace a demence);
6. poruchy vyvolané požíváním alkoholu a jiných návykových látek;
7. jiné návykové a impulzivní poruchy;
8. sebevražedná jednání;

2.4 TYPOLOGIE PACHATELŮ

Typologie neboli třídění a systematizace podle určitých znaků nebo typů do skupin je známa již od starověku. Hovoříme zde o tradičním rozdělení jedinců do temperamentových skupin, které tvoří sangvinici, melancholici, cholericí a flegmatici. V kriminologii se při vytváření typologií pachatelů berou v potaz také sociální podmínky a vliv sociálního prostředí na kriminální jednání pachatele.

⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000, . s. 78. ISBN 80 - 7178 - 931 - 3.

Typ ve vztahu k osobnostem lidí pak bývá nejčastěji definován jako určitý komplex vlastností, rysů či jiných znaků osobnosti, které sice nepostihují celou osobnost jedince, ale jsou společné většímu počtu osob, z nichž podle výskytu těchto znaků lze vytvořit dílčí skupinu v rámci konkrétní typologie.⁵ Je však nutné podotknout, že jednotlivé přesné typy ve skutečnosti neexistují, neboť se dá vždy hovořit maximálně jen o přiblížení se určitému vymezenému typu. Hlavním cílem typologie v kriminologii je tedy podávat určitý ucelený systém klasifikace, ze kterého by bylo možno v praxi vycházet. Někteří autoři také uvádějí rozdělení typologie na typologie zaměřené na typ trestného činu a typologie zaměřené na pachatele.

2.4.1 TYPOLOGIE PACHATELŮ Z HLEDISKA PSYCHOLOGICKÉHO

Tato typologie rozlišuje pět základních typů⁶ osobnosti pachatele, do kterých řadíme kriminální populaci. Jsou to:

1. Socializovaný (normální) typ:

Tento typ osobnosti vystihuje už přívlastek normální. Na tento typ osobnosti se vztahují obecné poznatky chování a prožívání. Myšlenkové pochody a dynamika prožívání jsou srozumitelné. Funkční jsou taktéž primární i sekundární potřeby. Pachatel má svědomí správně utvořené a tudíž reakce na spáchaný trestný čin odpovídá běžným společenským představám (lítost, smutek, obavy o budoucnost, otřesení sebevědomí, úzkostné očekávání na reakce okolí). Osobnost tohoto pachatele absentuje výraznější známky poruchovosti. Kontakt s tímto pachatelem lze navázat poměrně snadno. Je to dáno tím, že jej oslovují prvky, které u jiných typů nefungují, jedná se hlavně o apelaci na morální hodnoty, na citové vazby k blízkým lidem, popřípadě také na kladné vlastnosti jeho osobnosti.

⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 115. ISBN 978-80-7357-377-5.

⁶ Blíže ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: EUROUNION, s.r.o., 1998, s. 69. ISBN 80-85858-70-3.

2. Neurotický typ:

V osobnosti tohoto pachatele se vyskytují větší či menší neurotické poruchy, jako je zvýšená úzkostnost, depresivní ladění nebo hysterické reakce. Tato neurotická jednání se promítají jak do motivace, tak do způsobu spáchání trestného činu. Co se týče způsobu spáchání trestného činu, bývá nejčastěji proveden amatérsky se zanecháním zřetelných stop, doprovází jej chaotický útěk z místa činu či neúčelovost jednání. Tento typ pachatele chápe svůj čin jako osudové klopýtnutí. Není dobré v něm vyvolávat pocit, že je společností jako člověk odepisován. U většiny těchto pachatelů funguje svědomí klasickým způsobem, a proto je možné se odvolávat na jeho morální hodnoty a apelovat na kladné stránky jeho osobnosti.

3. Psychopatický typ:

U tohoto typu pachatele je předpoklad značného podílu osobnosti na kriminálním jednání. Charakterové a temperamentové rysy a vlastnosti osobnosti sehrávají významnou úlohu jak v motivaci, tak ve způsobu spáchání trestného činu. U těchto typů pachatelů silně ustupují do pozadí situační faktory. Výraz psychopatická osobnost je diagnostickým termínem. Tento se používá pro jedince, kteří se projevují svéráznými, nápadnými a zvláštními způsoby chování a prožívání. Dotyčný se vymyká běžnému standardu. Jednání s těmito typy je obtížné v běžných životních situacích a tím více pak v závažných situacích, které vznikají v souvislosti s uplatňováním práva. U těchto typů je velmi obtížné nalézt účinný způsob komunikace a interakce. Dobrá vůle ze strany činitelů práva bývá chápána jako určitý projev slabosti. Pokud je pachatel tohoto typu inteligentní, může průběh výslechu manipulovat a odvádět pozornost od zásadních otázek. Náprava osobnosti tohoto typu pachatele sice není zcela vyloučena, ale vyžaduje speciální a dlouhodobé působení, přičemž výsledný efekt ne vždy odpovídá vynaloženému úsilí.

4. Mentálně nedostačivý typ:

Osobnost tohoto typu pachatele se vyznačuje nízkou inteligencí. Jeho obecné rozumové schopnosti jsou nižší než u normálních jedinců. Jde o primitivní osobnost a tomu odpovídá i trestní činnost, kterou páchá. Nebývá promyšlená a jejím hlavním znakem je jednoduchost a přímočarost. Tento typ pachatele se nejčastěji dopouští násilné trestné činnosti, bývá pachatelem sexuálních útoků i proti neadekvátním objektům, jako jsou děti nebo zvířata. Co se týče skupinové trestné činnosti, tak bývá

vykonavatelem nápadů a iniciativy jiných. Rozeznání tohoto typu pachatele je snadné, neboť nízkou rozumovou vyspělost nelze přehlédnout, a to například na způsobu vyjadřování. Jeho slovní zásoba je omezená, používá jednoduché věty, spíše popisuje a není schopen verbalizovat vlastní pohnutky. Je velmi ovlivnitelný, nekriticky a bezděčně přejímá názory druhých. Pro výsledek to představuje nebezpečí dílčích a nepravdivých tvrzení, což může vést k nepravdivému sebepoznání.

5. Psychotický typ:

Pod tento typ řadíme pachatele, který je v době spáchání trestného činu postihnut některou z konkrétních podob nejtěžšího duševního onemocnění, tedy psychózou. Pokud se tento typ pachatele dopustí kriminálního jednání, jedná se většinou o násilné trestné činy. Takto spáchané trestné činy se vyznačují svou bizarností a nesrozumitelností a není výjimečná ani brutalita. Motivace je nápadně nečitelná, zvrácená a nepochopitelná společenskými morálními měřítky. Obecná věrohodnost tohoto typu pachatele je mizivá. U tohoto typu pachatele se zásadně předpokládá přizvání znalce z oboru psychiatrie, eventuálně psychologie. Prokáže-li znalecký posudek, že se jedná o psychotického pachatele, je exkulčován na základě shledané nepřičetnosti.

2.4.2 TYPOLOGIE PACHATELŮ Z HLEDISKA KRIMINALISTICKÉHO

Obecná kriminologie nejčastěji v praxi rozděluje typologie na typologie ⁷ zdůrazňující:

1. převážně biologické charakteristiky osobností pachatelů

Do této kategorie patří mimo jiné teorie takzvané kriminální antropologie, teorie fyziognomické a frenologické (založené na měření lebky). Do této kategorie patří i Lombrosova teorie o rozeném zločinci, kdy podle biologických znaků rozeznával Lombroso jednotlivé typy zločinců. Do této řady spadají také typologie, které předpokládají těsnou vazbu mezi tělesným typem a charakteristikou osobnosti včetně jejich dědičné podmíněnosti a delikventním chováním. Velmi zajímavá je konstituční

⁷ Blíže NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008, s. 121-128. ISBN 978-80-7357-377-5.

typologie německého psychiatra E. Kretschmera, který ve stavbě těla člověka vidí souhrn všech vlastností daného jedince zafixovaných v jeho dědičných zárodcích. To znamená, že tělesné stavbě odpovídají dynamické vlastnosti osobnosti.

2. převážně psychologické charakteristiky osobností pachatelů

Tyto aspekty jsou zcela závislé na úrovni zpracování poznatků z oboru psychologie osobnosti, klinické psychologie, psychiatrie a psychopatologie. Zde stojí za zmínku teorie rozdílného podmiňování od H. J. Eysencka, který je autorem i osobnostního otazníku, který obsahuje tzv. škálu kriminálního sklonu. Osobnost pachatele bývá popisována v závislosti na psychologických nebo sociologických teoriích, a to prostřednictvím složek, dimenzí, vrstev a faktorů, které tvoří strukturu osobnosti. Sem patří inteligence, charakter, temperament, volné vlastnosti, motivace, postoje a zájmy. Součástí základního popisu osobnosti pachatele jsou také informace o schopnostech jeho adaptace na vnější prostředí.

3. převážně sociologické charakteristiky osobností pachatelů

Tyto typologie vycházejí z výzkumu sociálního prostředí, v němž pachatel žije, z jeho sociálního učení, hodnotových orientací a sociálního začlenění. Bývá především analyzováno sociální prostředí a společenské podmínky a hodnoty, jež na pachatele působily. Mnohé z těchto typologií navazují na teorii diferencovaného sdružování E. H. Sutherlanda, která zkoumá společenské vztahy, jejich početnost a intenzitu a dále také význam sdružování lidí do skupin. Podle této teorie je kriminální chování výsledkem sociálního učení.

3 DIVERZIFIKACE VĚZEŇSKÉHO ZAŘÍZENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

V následující části bych vás ráda seznámila se základním rozdělením věznic v České republice, které jsou uvedeny v Zákoně o výkonu trestu odnětí svobody v § 8 odstavci 1,2 a 3.

V České republice se jednotlivé typy věznic liší příslušností režimu a to rozsahem stanovených práv a povinností vězňů, rozsahem možnosti udělování odměn, míry kontroly odsouzených a zabezpečení střežení věznic. Záměrem je oddělovat méně narušené odsouzené od více narušených a vytvářet podmínky pro uplatňování účinnějších prostředků resocializačního působení vzhledem k jednotlivým skupinám odsouzených. Známe čtyři základní dělení, a to: ⁸

1. Věznice s dohledem

Zde vykonávají trest osoby, které byly odsouzeny za přečin spáchaný z nedbalosti, a které dosud nebyly ve výkonu trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin. Odsouzení se ve věznici mohou pohybovat bez omezení, většinou pracují na pracovištích mimo věznici, kde dohled nad jejich činností provádí vychovatel minimálně jednou týdně, v mimopracovní době jim ředitel může povolit volný pohyb mimo věznici, a to k účasti na akcích kulturně výchovných a osvětových, sportovních, bohoslužbách a k návštěvám zdravotnických a obdobných zařízení, nosí vlastní oděv a obuv.

2. Věznice s dozorem

Zde se zařazují osoby, které byly odsouzeny za přečin spáchaný z nedbalosti, a které již byly ve výkonu trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin, a dále osoby, kterým byl za úmyslný trestný čin uložen trest odnětí svobody nepřevyšující tři léta, a které dosud nebyly ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin. Odsouzení se v prostorách věznice pohybují zpravidla organizovaně pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby.

⁸ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu), In: Sbírka zákonů České republiky, 2000, §1 - §82. ISBN 978-80-7357-706-3
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169#Top>

Ředitel může odsouzeným, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, povolit volný pohyb uvnitř věznice.⁹

Odsouzení pracují zpravidla na nestřežených pracovištích mimo věznici, kde nad nimi vykonává dohled určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát za hodinu. Odsouzeným může ředitel povolit při plnění pracovních úkolů i volný pohyb mimo věznici, dohled nad jejich pracovní činností provádí určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát týdně. Vlastní oděv mohou nosit v době návštěv, při účasti na bohoslužbách a akcích mimo věznici pořádaných v rámci programu zacházení a ve výstupním oddělení, vlastní sportovní oděv při tělovýchovných a sportovních aktivitách.

3. Věznice s ostrahou

Zde vykonávají trest osoby odsouzené pro úmyslný trestný čin, a zároveň, u nichž nejsou splněny podmínky pro zařazení do věznice s dozorem nebo zvýšenou ostrahou, a pachatelé, kteří byli odsouzeni pro přečin spáchaný z nedbalosti a nebyli zařazení do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dohledem nebo s dozorem. V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby, volný pohyb po věznici může ředitel povolit jen výjimečně při plnění pracovních povinností, odsouzení pracují zpravidla na pracovištích uvnitř věznice, nebo na střežených pracovištích mimo věznici, dohled nad pracovní činností odsouzených se provádí nejméně jedenkrát za 45 minut, jsou zde uplatněny stavebně-technické prostředky střežení, odsouzení jsou uzamykáni.

4. Věznice se zvýšenou ostrahou

Tady se zařazují odsouzení, kterým byl uložen výjimečný trest a kterým byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, zvláště nebezpeční recidivisté, osoby odsouzené za zvláště závažný zločin k trestu ve výměře nejméně osmi let a osoby odsouzené za úmyslný trestný čin, které v posledních pěti letech uprchly z vazby nebo z výkonu trestu. Neukládá se tak často jako ostatní, tento režim je ve věznicích na Mírově, Valdicích a Karviné. Pro ženy je tato věznice se zvýšenou ostrahou ve Světlé nad Sázavou.

⁹ KUBÍČKOVÁ, Pavla a Ivo KMETÍK. *Penologie*. 1. Karviná, 2011, s. 30 – 31, 130 s.

V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem příslušníka Vězeňské služby. Volný pohyb po věznici se jim nepovoluje ani při plnění pracovních úkolů, odsouzení pracují na pracovištích uvnitř věznice nebo vhodnou práci vykonávají přímo ve svých celách.¹⁰ Dohled nad jejich pracovní činností provádí zaměstnanec Vězeňské služby jedenkrát za 30 minut, stavebně – technické prostředky jsou uplatněny v maximálním rozsahu. Vězni jsou v každé době uzamykáni na celách a to i přes den.

O tom, do kterého typu vězení je odsouzený zařazen, rozhoduje zásadně soud podle závažnosti spáchaného trestného činu a podle osoby pachatele. Snahou také je umisťovat odsouzené co nejbližší k místu trvalého bydliště, bohužel toto však v současné době, vzhledem k přeplněným věznicím, není možné. U obviněných se dále dodržuje zásada principu presumpce neviny, tedy se s nimi zachází, jako kdyby byli nevinní až do doby pravomocného odsouzení.

3.1 MOŽNÉ BUDOUCÍ ZMĚNY V DIVERZIFIKACI VĚZNIC

V dnešní době často slyšíme, že by v budoucnu mohlo dojít ke změně v uspořádání vězeňského systému v České republice. Jaké by tedy tyto změny měly být? Podrobnější informace nalezneme například v Koncepti vězeňství do roku 2025. Já ve své práci uvedu pouze dvě, které mě zaujaly a přijdou mi jako nejdůležitější.

Uvažuje se o zjednodušení vězeňského systému. Místo dosavadních čtyř typů věznic plus vazební věznice, by byly pouze dva typy a vazební věznice. Vazební věznice by tedy zůstala a rozdělení věznic by bylo zjednodušeno následovně; věznice s ostrahou a věznice se zvýšenou ostrahou. S tímto se pojí i fakt, že Koncepte vězeňství do roku 2015 měla jako jednu z priorit zvětšit osobní prostor pro odsouzeného na šest metrů čtverečních, z dosavadních čtyř. Tato hranice je stanovena v § 15 Řádu výkonu vazby a § 17 Řádu výkonu trestu odnětí svobody. Toto se však nepovedlo a tak byl cíl převzat novou koncepcí. Zvětšením osobního prostoru odsouzených by došlo k další humanizaci trestu. Osobně si myslím, že by to bylo jedině dobře.

¹⁰ KUBÍČKOVÁ, Pavla a Ivo KMETÍK. *Penologie*. 1. Karviná, 2011, s. 31, 130 s.

Do prvního nově vzniklého typu věznice by patřili odsouzení z věznic s dozorem a dohledem. Jednalo by se především o zloděje a pachatele méně závažných trestných činů. Do věznice se zvýšenou ostrahou by se dostali odsouzení s výjimečným trestem, doživotně odsouzení, pachatelé s minimálně osmiletým trestem odnětí svobody za zvláště závažný zločin, členové organizovaných zločineckých skupin nebo odsouzení za úmyslný trestný čin, kteří utekli z vazby či výkonu. Takovým vězňům by Vězeňská služba nemohla dovolit vycházky z věznice ani přerušování výkonu trestu. Ostatní odsouzení by soudy posílaly do věznice s dozorem.

Další změnou by byl fakt, že na rozdělování do konkrétní věznice by se podílel vychovatel, speciální pedagog, psycholog i sociální pracovník, z důvodu snížení možnosti korupce při rozhodování. O přeřazování z jednoho typu věznice do druhého, by rozhodovala Vězeňská služba. Dle ministerstva soudy nemohou dostatečně zohlednit osobnost a rizikovitost pachatelů, která se dle výkonu trestu vyvíjí a mění. Toto tvrzení je dle mého názoru dosti pravdivé, každý člověk se vyvíjí, jak po psychické stránce, tak i co se zkušeností týče, ty přicházejí až v průběhu života.

System, kdy o zařazení nebo přeřazení do příslušného typu věznice rozhoduje výlučně soud, je platný například kromě České republiky dále na Slovensku, v Maďarsku či Polsku. Z hlediska evropského srovnání jsou tyto státy, mezi které patříme i my, jedny z posledních. V zahraničí je rozhodování o zařazení a přeřazování zpravidla svěřeno orgánům vězeňské správy. Jako příklady zemí uvádím; Německo, Rakousko, Itálii, Velkou Británii nebo Nizozemsko.

Názorů na nové budoucí rozdělení vězeňského systému v České republice může být mnoho a určitě budou odlišné. Z mého pohledu by toto řešení věznic bylo přehlednější a snaží se pro rozhodovací praxi. Z hlediska bezpečnosti se následující řešení zdá též praktičtější. Jako jediný problém bych viděla častější přicházení méně „zkažených“ odsouzených, s těmi více věznicemi protřelými. Rizikem by byla možnost, že se tak „nováčci“ přiučí novým věcem. Jedinou otázkou tedy zůstává, zda tento systém bude kvalitně fungovat. Tento systém by měl být uveden v chod na podzim roku 2017. Záleží, jak se vše prodlouží a oddálí.

4 PRÁVA A POVINNOSTI ODSOUZENÝCH

4.1 PRÁVA ODSOUZENÝCH

Je pravidlem, že odsouzení neradi dodržují své povinnosti, ale jaká mají práva, si každý z nich nastuduje hned po příchodu do výkonu trestu odnětí svobody. Chce – li zákonodárná moc, aby odsouzený respektoval práva ostatních lidí, institucí nebo státu, musí být respektována jeho práva. Práva odsouzených zrovna tak upravuje Řád výkonu trestu odnětí svobody, dále jen „ŘVTOS“. Nejdříve bych ráda práva odsouzených pojmenovala z obecného hlediska a až dále se dostala k jednotlivému.

Každý má právo na ochranu svých práv. Což znamená, že odsouzený smí k uplatnění svých práv a oprávněných zájmů podávat stížnosti a žádosti orgánům příslušným k jejich vyřízení. Buďto písemně, nebo ústně (jsou – li právě ve věznici) se může obrátit na státního zástupce, soudce nebo orgán pro kontrolu věznic Ministerstva spravedlnosti. Na žádost odsouzeného se uskuteční rozhovor s ředitelem věznice, většinou ve lhůtě do jednoho měsíce od jeho podání. Odsouzený se může podílet na řešení otázek souvisejících s jeho životem ve věznici a to; předkládáním návrhů a připomínek pracovníkům vězeňské služby. Odsouzený má právo volit a být volen do samosprávy odsouzených, podílet se v souladu s účelem výkonu trestu odnětí svobody na zabezpečování sociálních a kulturních potřeb zde ve věznici. Podněty od vězňů jsou projednávány nejméně jednou za čtrnáct dní, a to oddílovou samosprávou a vychovateli. Samospráva celoustavní se koná nejméně jednou za dva měsíce. Mezi další práva patří vyrozumění blízkých příbuzných o vážném onemocnění, přemístění či úmrtí odsouzeného a naopak jeho vyrozumění o nemoci nebo úmrtí jeho příbuzných. Práva pro uspokojování základních sociálních potřeb jsou; strava odpovídající jejich zdraví, případným pracovním výkonům či náboženskému vyznání, ubytování v hygienickém prostředí, ovšem na jeho udržení se musí sami podílet (ubytovací plocha a jednoho vězně má být alespoň 3,5 m²), vystrojení odpovídající počasí a ročnímu období, a také zdravotní péče odpovídající péči o jiné občany České republiky. Zrovna tak má právo na informace a vzdělání. Samozřejmostí je právo na duchovní péči a svobodné vyznávání náboženství. Odsouzený má právo na poskytování právní pomoci advokátem.

Jako každý člověk v zemi starší osmnácti let má odsouzený právo volit poslance zákonodárných sborů.¹¹

Po dobu výkonu trestu odnětí svobody může dojít i k jejím omezením. Svoboda člověka v souvislosti s výkonem trestu může být omezena uložením povinnosti něco strpět, něčeho se zdržet a povinnosti něco konat. V době výkonu trestu jsou vězni povinni podrobit se omezením některých práv a svobod, z důvodu, že jejich výkon by byl v rozporu s účelem výkonu trestu jako např.:

- právo sdružovat se ve spolcích (je – li odsouzený již členem nějakého sdružení, politické strany, církve či náboženské společnosti, nemůže tuto činnost vykonávat bez omezení.);
- právo zakládat odborové organizace;
- není možno pokračovat při výkonu trestu v podnikání uvnitř věznice;
- nemůže uplatnit právo svobodné volby lékaře;
- omezeno je i právo vykonávat volené a jiné veřejné funkce;
- v neposlední řadě je omezeno i právo nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, svoboda pohybu, listovní tajemství, právo svobodné volby povolání, právo pečovat o děti a vychovávat je.

Nyní bych se ráda věnovala jednotlivým právům odsouzených osob, odpykávající si trest ve výkonu odnětí svobody.

4.1.1 SOCIÁLNÍ PODMÍNKY ODSOUZENÝCH A POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB

Odsouzenému se poskytuje strava v pravidelných intervalech během dne tak, aby to odpovídalo udržení zdraví a s přihlédnutím ke konkrétnímu zdravotnímu stavu, či práci, kterou vykonává. Ve výstupním oddělení bývají zpravidla stavební úpravy, takové, aby si odsouzený mohl stravu připravovat sám. Každý odsouzený musí mít zabezpečené vlastní lůžko a uzamykatelnou skříňku na osobní věci. Oblečení odsouzených, které dostávají od věznice, musí odpovídat ročnímu období. Každý den se pro vězně zabezpečuje nejméně osmi hodinová doba odpočinku, jedna hodina pro

¹¹ BAJCURA, L. *Práva vězně: od vazby až po propuštění z trestu odnětí svobody*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999, Právo pro každého (Grada), s. 58. ISBN 80-7169-555-6.

vycházku venku a čas pro vlastní program, například večer sledování zpráv. Každý má právo na zdravotní službu, je – li ze zdravotních důvodů potřebná. Konkrétně odsouzený s těžkým zdravotním hendikepem má právo na podmínky, které mu umožňují důstojné vykonání trestu. Odsouzenému, který není zařazen do práce, přesto, že neodmítl bez závažného důvodu práci a nemá během jednoho měsíce žádné příjmy ve výši alespoň 100 Kč, poskytuje věznice jedenkrát za měsíc balíček se základními osobními potřebami. Jestliže odsouzený závažně onemocní, nebo je – li nutná hospitalizace v nemocnici, věznice musí o tomto stavu informovat osobu, kterou odsouzený určil nebo osobu blízkou. Sociální pracovník ve věznici zajišťuje odsouzeným sociální poradenství, na které mají právo, což je upraveno v zákoně.

4.1.2 KORESPONDENCE

Odsouzený má právo přijímat a na své náklady odesílat písemná sdělení, a to bez omezení, nestanoví – li zákon jinak. Vězeňská služba je oprávněna dělat kontrolu korespondence, při tom se seznámit s jejím obsahem. Pokud je v ní něco podezřelého nebo dokonce je – li podezření, že je páčán trestný čin, Vězeňská služba korespondenci zadrží a předá jí orgánu činnému v trestném řízení. Mezi korespondenci, která se adresátovi, tedy odsouzenému, odesílá, neprodleně patří například: korespondence s obhájcem, s advokátem, se státními orgány činnými v trestném řízení, s diplomatickou misí a tak dále. Odsouzený, který neumí číst nebo psát, je Vězeňská služba povinna přečtení či napsání dopisu zajistit. Korespondence odsouzeného pro obhájce a podobně, který nemá žádné finanční prostředky, je odeslána na náklady věznice.

4.1.3 UŽÍVÁNÍ TELEFONU

Odsouzený má právo na použití telefonu ke kontaktu s osobou blízkou v době vymezeném vnitřním řádem věznice. K telefonátům může odsouzený použít pouze telefony věznice k tomu vyhrazené. Odsouzený má právo na užití telefonu ke kontaktu se svým obhájcem, opět v době k tomu vymezené ve vnitřním řádu věznice. Náklady s užitím telefonu hradí odsouzený.

4.1.4 NÁVŠTĚVY

Odsouzený má právo přijímat návštěvy v čase určené věznicí po dobu tří hodin jednou za kalendářní měsíc. Návštěvy probíhají v místnostech, které jsou k tomu určené, návštěvy v lůžkových prostorách jsou možné pouze, je – li přítomen ošetřující lékař. Nestanoví – li vnitřní řád věznice jinak, odsouzeného mohou naráz navštívit nejvýše čtyři osoby, včetně nezletilých dětí, se kterými musí být přítomna osoba starší než osmnáct let. V zájmu nápravy odsouzeného, lze odsouzenému povolit návštěvu i jiných než blízkých osob. Ředitel věznice může povolit návštěvu odsouzeného bez zrakové a sluchové kontroly Vězeňské služby. Zrovna tak může rozhodnout, že návštěva odsouzeného se uskuteční v místnosti, kde je navštěvující osoba od odsouzeného oddělena přepážkou. Při návštěvě jsou odsouzení povinni chovat se slušně a s ohledem na ostatní odsouzené. Nesmějí přijímat a odevzdávat peníze nebo jiné nepovolené věci a předměty. Ředitel může odsouzenému povolit opuštění věznice v rámci návštěvy, není – li podezření, že bude ohrožen účel výkonu trestu. Zaměstnanec Vězeňské služby je oprávněn návštěvu předčasně ukončit bez náhrady, jestliže návštěva nebo odsouzený i přes napomínky porušuje kázeň, pořádek nebo bezpečnost věznice.

4.1.5 DUCHOVNÍ A SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Odsouzenému musí být zajištěno právo na poskytování duchovních služeb sledující humanitární cíle. Věznice umožňuje kontakt zpravidla v době pracovního klidu. Dobu konání společných náboženských obřadů vymezení vnitřní řád věznice. Účast je dobrovolná. K výkonu duchovních služeb v prostorách věznice jsou oprávněny jen ty církve, kterým bylo přiznáno oprávnění k tomuto výkonu. Církev se může podílet na naplňování účelu trestu, například:

- konání bohoslužeb;
- individuální rozhovory;
- vedení studijních hodin k výkladu náboženských textů;
- zajišťování duchovní a náboženské literatury, zpěvníků;
- pořádání koncertů, přednášek a besed s náboženskou tematikou;
- při přípravě odsouzených k jejich propuštění.

Odsouzený nesmí být nucen k účasti na bohoslužbách a podobných náboženských aktivitách. Věznice má možnost odeprít přítomnost na bohoslužbě odsouzenému, který

se dopustil porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů. Věznice umožňuje obecným úřadům a obcím s rozšířenou působností poskytovat odsouzeným sociální služby, které by napomohly vést odsouzenému pořádaný život po propuštění.

4.1.6 USPOKOJOVÁNÍ KULTURNÍCH POTŘEB A POUŽÍVÁNÍ DALŠÍCH VĚCÍ

Odsouzený má právo na vlastní náklady objednat si knihy, denní tisk a časopisy. Zrovna tak si může bezplatně z knihovny věznice půjčovat knihy, včetně odborných publikací a právních předpisů. Dále mají právo půjčovat si a hrát společenské hry, které jsou v dané věznici k dostání. Je možné odsouzenému povolit zakoupení, zaslání, případně dovezení, dalších věcí, které mají vztah k zajištění dalšího vzdělávání.

4.1.7 NÁKUP POTRAVIN A VĚCÍ OSOBNÍ POTŘEBY

Odsouzení mají právo nakupovat nejméně jedenkrát týdně v prodejně věznice potraviny a věci osobní potřeby, případně věci pro zájmovou a vzdělávací činnost nebo k realizaci programu zacházení. Nákup se uskuteční formou bezhotovostní platby, ta se odvede z té části peněz, s kterou může odsouzený libovolně manipulovat. Je možné, že ředitel věznice upřednostní před nákupem úhradu nákladů na nezbytné léčivé přípravky, potraviny pro zvláštní lékařské účely, zdravotní výkony, které nejsou hrazené z veřejného pojištění nebo jen částečně, regulační poplatky nebo na pořizování nezbytných osobních dokladů.

Ve věznicích se pro odsouzené zpravidla zřizují prodejny s potravinářským, drogistickým a průmyslovým zbožím. Vnitřní řád věznice stanovuje minimální sortiment zboží. Nelze – li nákup provádět v prodejně věznice, zajišťuje se pomocí Vězeňské služby.

Nejvyšší peněžní částku, za kterou může odsouzený nakoupit, je oprávněn stanovit ředitel věznice.

4.1.8 PŘIJÍMÁNÍ BALÍČKŮ A PENĚZ, NAKLÁDÁNÍ S NIMI

Odsouzení mají právo na přijetí balíčku o hmotnosti 5 kg jedenkrát za měsíc s potravinami a věcmi osobní potřeby. Právo vzniká dnem nástupu do výkonu trestu nebo dnem převedení z výkonu vazby. Každý balíček podléhá kontrole Vězeňské služby. Věci, které odporují výkonu trestu, nebo které není povoleno mít u sebe, se

odsouzenému nepředají. Těmito věcmi se myslí zejména takové, kterými by mohl ohrozit život nebo zdraví své nebo jiných osob. Věci, které nelze předat odsouzenému se na jeho náklady odešlou zpět odesílateli, kromě potravin, ty se zlikvidují.

Na balíčky, které obsahují prádlo, oděv a potřeby k realizaci programu zacházení se nevztahuje omezení 5 kg jedenkrát do měsíce, které je uvedeno v prvním odstavci.

Balíček, na který odsouzený nemá právo nebo který odmítl, se na náklady odesílatele odešle zpět. Pokud odsouzený nemá finance na odeslání nepředaných věcí nebo balíčků odesílateli, odešlou se na náklady věznice a vynaložené náklady se posléze předepíše odsouzenému jako náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody.

Během výkonu trestu u sebe odsouzený nesmí mít žádnou hotovost. Pokud byly odsouzenému poslány finance, peníze se uschovají na účet zřízený a vedený věznicí a odsouzený se o této skutečnosti vyrozumí. Peníze zaslané odsouzenému na úhradu zvláštních úkonů jako jsou: úhrada nákladu za zdravotní služby nehrazené z veřejného zdravotnického pojištění, na úhradu regulačních poplatků a léčiv ... musí být uloženy na zvláštní účet, z něhož lze čerpat peníze pouze na úhradu těchto nákladů. Jestliže odsouzený nesouhlasí s přijmutím peněz, ty se pošlou na náklady odsouzeného odesílateli. Účet odsouzeného vedený věznicí není úročen a za jeho vedení se nevybírají poplatky. Na účtu musí vždy zůstat částka potřebná k úhradě nákladů spojených s cestou odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody do místa, kde se po propuštění bude zdržovat.

4.1.9 OCHRANA PRÁV A OMEZENÍ NĚKTERÝCH PRÁV A SVOBOD

Odsouzený smí podávat stížnosti k uplatnění svých práv a uplatněných zájmů k orgánům příslušným k jejich vyřízení. Například žádost o přemístění do jiné věznice může odsouzený opakovat až po uplynutí tří měsíců od vyřízení jeho předešlé žádosti. Zaměstnanci věznice jsou povinni dbát na zachování práv, která odsouzení ve věznicí mají.

Po dobu výkonu trestu jsou odsouzení povinni zdržet se některých práv a svobod, které by byly v rozporu s účelem výkonu trestu odnětí svobody. Z tohoto důvodu jsou omezena práva na nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, svoboda pohybu a pobytu, zachování listovního tajemství a tajemství jiných písemností, právo svobodné volby povolání. Během výkonu trestu odsouzeným nepřísluší právo na stávkou, výkon práva sdružovat se ve spolcích, právo podnikat a provozovat jinou

hospodářskou činnost, právo svobodné volby poskytovatele zdravotních služeb. Odsouzení nemohou ve vězení zakládat politické strany nebo politická hnutí. O jednotlivých omezeních, která jsou vedena proti odsouzenému, rozhoduje soud.¹²

4.2 POVINNOSTI ODSOUZENÝCH

Jako v každé státní instituci i ve vězení mají odsouzení určité každodenní povinnosti. Tyto povinnosti jsou zpravidla dány Vnitřním řádem věznice o výkonu trestu odnětí svobody. Tento dokument se vydává v souladu s §14 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Každá věznice jej má do jisté míry upraven dle svých potřeb. A dále pak Řádem výkonu trestu odnětí svobody, který vydává ředitel věznice se souhlasem generálního ředitelství Vězeňské služby. Povinnosti odsouzených jsou specifikovány konkrétně v § 28 - § 36. Nyní bych přešla k jednotlivým povinnostem odsouzeného.

4.2.1 ZÁKLADNÍ POVINNOSTI ODSOUZENÝCH

Odsouzený je povinen ve výkonu trestu dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit příkazy a pokyny zaměstnanců věznice. Není – li odsouzený během výkonu trestu odnětí svobody uznán pracovně nezpůsobilým nebo dočasně nezpůsobilým, například z důvodu nemoci, je povinen pracovat, pokud je mu přidělena práce. Dále musí plnit povinnosti vyplývající z programu zacházení, do něhož je zařazen. Musí šetrně zacházet se svěřenými věcmi, nepoškozovat cizí majetek, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, a i jinak zachovávat ustanovení vnitřního řádu věznice. Je povinen dodržovat opatření a pokyny dle zvláštních právních předpisů zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany.

Odsouzený je dále povinen:

- podrobit se osobní a další prohlídce v zájmu zachování bezpečí ve věznici;

¹² Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu), In: Sběrka zákonů České republiky, 2000, §1 - §82. ISBN 978-80-7357-706-3. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169#Top>

- umožnit kontrolu svých osobních věcí zaměstnancům Vězeňské služby - pokud skříňku uzamyká, je povinen předat náhradní klíč ředitelem pověřenému zaměstnanci Vězeňské služby;
 - podrobit se těmto prohlídkám: preventivní vstupní, periodické, mimořádné a výstupní v rozsahu určeném lékařem nebo zvláštním právním předpisem, včetně nezbytných očkování a laboratorních vyšetření;
 - strpět úkony, které souvisí s jeho identifikací;
 - onemocní – li odsouzený nebo cokoli se mu stane, například úraz, neprodleně nahlásit zaměstnanci Vězeňské služby;
 - neprodleně nahlásit okolnosti, které mohou způsobit problém jemu, spoluodsouzenému nebo zaměstnancům věznice, pokud se o nich dozví;
 - podrobit se opatřením, která jsou nezbytná k potlačení výroby, užívání nebo držení návykových látek a jedů;
 - dodržovat hygienické zásady;
 - oznámit věznici, že je držitelem jakéhokoli příjmu: důchod, výsluhový příspěvek a zajistit zasílání částí na účet věznice pro zaplacení nákladů na pobyt ve vězení;
 - odevzdat do úschovy věznice věci, jejichž užívání nebo držení je v rozporu s účelem trestu;
 - uhradit náklady na zdravotní služby nebo výlohy spojené s léčením, které jsou nad rámec jeho zdravotního pojištění;
 - oznámit věznici jméno a příjmení obhájce nebo advokáta, který ho bude zastupovat;
 - oznámit věznici změnu ve zdravotní pojišťovně, dále změnu osobních či rodinných údajů, které byly nahlášeny při přijetí do výkonu trestu;
 - absolvovat vyšetření ke zjištění, zda užil návykovou látku, v případě prokázání přítomnosti návykové látky, uhradit náklady spojené s tímto vyšetřením;
 - dodržovat zákaz kouření v místech, kde je to vzhledem k nekuřákům nebo z protipožárních důvodů ředitelem věznice zakázáno;
 - dodržovat noční klid během osmihodinové doby, která je určena ke spánku.
- Odsouzeným je zakázáno:**
- navazovat styky s jinými osobami v rozporu s tímto zákonem;

- vyrábět, přechovávat či konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, dále vyrábět a přechovávat předměty sloužící k ohrožení bezpečnosti osob a majetku nebo k útěku;
- přechovávat nevhodné tiskoviny, které by prosazovaly rasovou, národnostní, etnickou, náboženskou nebo sociální nesnášenlivost, nebo nevhodná hnutí, jako je fašismus, dále výroba návykových látek, použití jedů, zbraní, střeliva a výbušnin;
- hrát hry o peníze, hazardní hry nebo o služby a jiné úkony;
- cokoli spojené s tetováním vlastním nebo jiného odsouzeného;
- předstírat nebo se úmyslně poškozovat na zdraví;
- bez souhlasu Vězeňské služby směňovat nebo darovat věci, mající v držení ve věznici.

Nestačí – li u odsouzeného výzva nebo napomenutí, při neplnění svých povinností užije Vězeňská služba prostředky povolené zákonem.

4.2.2 ZAMĚSTNÁNÍ A VZDĚLÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH

Pokud je odsouzený, který byl zařazen do práce, k práci zdravotně způsobilý, je povinen pracovat. Při zaměstnávání a vzdělávání odsouzených věznice zajišťuje:

- zařazení odsouzených do práce odpovídajících jejich zdraví a odborné způsobilosti, znalostem, dovednostem;
- odměňování odsouzených za provedenou práci;
- vytvářet podmínky pro to, aby odsouzení mohli získávat a zvyšovat si svoji pracovní kvalifikaci a rozšiřovat všeobecnou informovanost.

Věznice vytváří podmínky pro zaměstnávání odsouzených, buď v rámci svého provozu, vlastní výroby, podnikatelské činnosti, anebo smluvně u jiných subjektů. Zakáz některých zaměstnání – je zakázáno zařazovat odsouzené a školit k práci s výbušninami, přicházet do styku s omamnými nebo psychotropními látkami. Ředitel věznice může nařídít odsouzenému práci přes čas za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem. Do pracovní doby se nepočítá úklidová a další obdobná činnost, a odsouzení jsou tak povinni činnost provádět bez peněžního ohodnocení. Odsouzení pracují pod dohledem Vězeňské služby.

Odsouzenému přísluší odměna podle vykonané práce. Výši těchto odměn stanovuje vláda. V době dočasné pracovní neschopnosti poskytuje Vězeňská služba odsouzenému pracovní náhradu za stejných podmínek, jako jej poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci, dle pracovního zákoníku. Část z pracovní odměny odsouzeného se daní, na sociální a zdravotní pojištění, dále pak odchází část na výživné, v případě, má – li odsouzený dítě, a to i v případě, je – li v ústavní či ochranné výchovné péči. Rozsah dalších srážek ze mzdy odsouzeného stanovuje Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou. Zbylá část mzdy se rozdělí na kapesné a úložné. Kapesným je myšlena ta část mzdy, kterou odsouzený může využít dle vlastního rozhodnutí. Úložným se rozumí část peněz, kterou věznice pošle na účet odsouzeného.

Odsouzení, u nichž jsou předpoklady k dalšímu vzdělání, se to obvykle umožní. Ať už se jedná o dokončení základního vzdělání či dodělání střední školy. Odsouzení, kteří jsou zařazení do denního studia, jsou posuzováni stejně jako odsouzení pracující.

4.2.3 POVINNOSTI HRADIT NÁKLADY SPOJENÉ S VÝKONEM TRESTU

Všichni odsouzení jsou povinni hradit náklady spojené s výkonem trestu. Jejich výši a další podrobnosti stanoví ministerstvo vyhláškou. Odsouzený je osvobozen od této povinnosti v těchto případech:

- nebyl vlastním přičiněním nezařazen do práce;
- nedovrší osmnáctého roku věku;
- byla – li mu poskytnuta lůžková zdravotní péče;
- byl zařazen do vzdělávacího nebo terapeutického programu a to v rozmezí nejméně 21 hodin týdně;
- trest z nějakého důvodu dočasně nevykonává;
- byl účastníkem soudního jednání, ať už v roli svědka či poškozeného.

Od vymáhání nákladů se upustí v těchto případech: odsouzený zemřel a nezanechal majetek, byl předán do ciziny v rámci vykonávání trestu nebo propuštěn z výkonu trestu vyhoštěním. Upuštěním od vymáhání však pohledávka nezaniká. Ředitel věznice může z části nebo i zcela odpustit odsouzenému platit výlohy výkonu trestu.

Mezi další náklady spojené s výkonem trestu patří:

- náklady na odeslání nepředaných věcí nebo balíčku;

- náklady na zdravotní služby;
- náklady na vyšetření ke zjištění, zda neužil návykovou látku, v případě, že se prokáže její přítomnost;
- zvýšené náklady na zdravotní služby, příklad: zvýšené náklady na střežení, náklady na dopravu do zdravotnického zařízení pokud si zdravotní potíže způsobil úmyslně.

Na to, aby odsouzení plnily své povinnosti, dohlíží pracovníci vězeňské služby. Ve vnitřních prostorech, tedy na celách, jsou to dozorcí. A z vnější strany jsou vězni hlídáni strážnými a psovody. Dále jsou však velmi nápomocní i civilní pracovníci, jako jsou vychovatelé, sociální pracovníci, psychologové, speciální pedagogové, kteří odsouzeným zabezpečují poměrně bohatý program.¹³

¹³ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu), In: Sbírka zákonů České republiky, 2000, §1 - §82. ISBN 978-80-7357-706-3. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169#Top>

5 PROGRAM ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI

5.1 UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY

Prvotně bych ráda vysvětlila pojem „program zacházení“. Je to výchovný prostředek cílený na změnu chování odsouzeného za účelem návratu do společnosti. Po podpisu se stává pro odsouzeného závazným. Zda odsouzený plní program zacházení - kontroluje státní zástupce. Součástí programu zacházení jsou:

- a) pracovní aktivity;
- b) vzdělávací;
- c) speciálně výchovné: tím se rozumí individuální a skupinové činnosti s terapeutickými prvky, např.: sociálně právní, pedagogické a psychologické poradenství, vedeny odbornými pracovníky;
- d) zájmové aktivity, např.: sportovní, rukodělní, naučné a poznávací, orientované na kulturní a aktuálně společenské dění;
- e) utváření vnějších vztahů.

V našem vězeňském systému máme několik druhů programů zacházení.

1. program zacházení *výchozí*
2. program zacházení *před výstupem*
3. *minimální* program zacházení (pokud odsouzený odmítne plnit PZ)
- skládá se z povinnosti dodržovat pořádek, kázeň, běžné společenské normy a práce k zajištění každodenního provozu věznice.

Garantem sestavení programů zacházení je speciální pedagog v nástupním oddělení. PZ je stanoven na základě komplexní zprávy o odsouzeném. Vyhodnocení, zda odsouzený plní program zacházení, provádí vychovatel.

Cílem programu zacházení je příprava odsouzeného na soběstačný život v souladu se zákonem po propuštění z výkonu trestu.

5.2 KÁZEŇSKÉ ODMĚNY A TRESTY

Odměny:

Jsou protipólem trestů, ale při jejich udělování nelze uvažovat bezmyšlenkovitě. Bezprostředně ovlivňují a zlepšují pozici odsouzeného v sociálním prostředí blízkém,

tedy ve věznici, a v prostředí dočasně vzdáleném, tady je míněn vztah k rodině, k níž se pomocí odměn má možnost přiblížit.

Vychovatel má právo udělovat tyto odměny:

- pochvalu;
- mimořádné zvýšení doby návštěv až na 5 hodin během jednoho kalendářního měsíce;
- povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby odsouzenému, který jinak toto právo nemá;
- zvýšení kapesného nejvýše na dobu jednoho měsíce a to až o třetinu;
- rozšíření osobního volna až na dobu jednoho měsíce k provozování sportovních, kulturních nebo jiných zájmových aktivit.

Speciální pedagog může udělovat stejné odměny jako vychovatel a k tomu ještě:

- zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu na dobu dvou měsíců;
- věcnou či peněžitou odměnu až do výše 300 korun.

Vedoucí oddělení má pravomoc udělovat všechny výše zmíněné odměny a k tomu:

- zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu na dobu třech měsíců;
- věcnou či peněžitou odměnu až do výše 600 korun.

Ředitel věznice má právo udělovat odměny v plném rozsahu dle „ZVTOS“.

Má – li zaměstnanec za to, že by měla odsouzenému být uložena větší kázeňská odměna, než jaký má právo udělit, předá věc zaměstnanci, který je oprávněn takovou odměnu uložit.¹⁴

Kázeňské řízení zahrnuje v sobě všechny procesní fáze, které známe z trestního řízení. Kázeňský přestupek je třeba objasnit, shromáždit důkazy a případné svědectví (od vězňů i kohokoli jiného), vyslechnout pachatele a dát mu možnost k vyjádření. I když se dozná, neopravňuje to pracovníka VS k podceňování fáze vyšetřování – za doznáním vězně se může skrývat jiná, daleko závažnější věc (kryje jiný závažnější přestupek, byl někým donucen k nepravdivému přiznání...). Rozhodující roli v kázeňském řízení má vychovatel. Jemu ohlašují na formulářích s hlášením o kázeňském přestupku tato data: kdo, kdy, co spáchal, kdo to zjistil, kdo to

¹⁴ *Vnitřní řád věznice pro odsouzené ženy zařazené k výkonu trestu do věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou a odsouzené muže s dozorem.* Opava, 2007, s. 22, 50 s.

dosvědčil, jaká věc byla při tom zajištěna a přiložena k hlášení. Vychovatel hlášení prověří, doplní chybějící údaje a vyslechne vězně.

Tresty:

Kázeňské tresty (KT) je možné chápat, jako prostředek k udržení pořádku a bezpečnosti ve věznici. Kázeňský trest musí být přiměřený závažnosti spáchaného kázeňského přestupku. Ukládání KT je plně v kompetenci zmocněných zaměstnanců věznice. Při ukládání trestu se musí pracovník řídit několika faktory:

- přehled o kázeňských trestech a odměnách od počátku nástupu do věznice – nynější přestupek charakterizuje trvalou nekázeň, nebo signalizuje něco neobvyklého;
- jaké kázeňské tresty byly v nedávné době již uloženy, a které z nich jsou ještě v aktivním vztahu;
- měly účinek předchozí kázeňské tresty;
- má pracovník zřejmou představu, jaká příčina vedla vězně k porušení řádu;
- o co vězni vlastně jde a jak lze jeho představy a plány spojené s dalším porušováním řádu odklonit k nekonfliktní aktivitě;
- jak přijme právě ukládaný trest?

Každý trest je druh komunikace mezi pachatelem a společností. V komunikaci často dochází k nedokonalému pochopení akce nebo sdělení, odpovídá se na ní pak neadekvátní reakcí nebo špatně zformulovanou větou.¹⁵

V kázeňském řízení to platí dvojnásob. Uložíme – li snížení kapesnému člověku, který má dostatek peněz, bude se jen smát. Zakážeme – li balíček sirotkovi, kterému nikdo nepíše, je to totéž. Proto je na odborných pracovnících věznice uvážit, čím a kdy odsouzeného potrestat, aby dané opatření mělo nápravnou zpětnou vazbu¹⁶.

Vychovatel má právo ukládat tyto kázeňské tresty:

- důtku;

¹⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník a trestní řád, In: Sbíрка zákonů České republiky, 2009, §13 - §17. ISBN 978-80-87576-69-4. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

¹⁶ BAJCURA, L. *Práva vězně: od vazby až po propuštění z trestu odnětí svobody*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999, Právo pro každého (Grada), s. 85. ISBN 80-7169-555-6.

- snížení kapesného na dobu nejvýše jednoho kalendářního měsíce až o jednu třetinu;
- propadnutí věci;
- umístění do uzavřeného oddělení až na 7 dní, s výjimkou doby, která je stanovena k plnění programu zacházení nebo určených úkolů;
- zrušení výhod vyplývající s předchozí kázeňské odměny.

Speciální pedagog má právo ukládat výše zmíněné KT a dále:

- snížení kapesného na dobu nejvýše dvou kalendářních měsíců až o jednu třetinu;
- zákaz přijetí jednoho balíčku v jednom kalendářním roce;
- pokutu až do výše 300 korun;
- umístění do uzavřeného oddělení až na 14 dní, s výjimkou doby, která je stanovena k plnění programu zacházení nebo určených úkolů;
- celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 7 dnů.

Vedoucí oddělení má právo ukládat KT stejně, jako vychovatel nebo speciální pedagog a dále:

- snížení kapesného na dobu nejvýše tří kalendářních měsíců až o jednu třetinu;
- pokutu až do výše 600 korun;
- umístění do uzavřeného oddělení až na 28 dní, s výjimkou doby, která je stanovena k plnění programu zacházení nebo určených úkolů;
- celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 20 dnů;
- umístění do samovazby až na 7 dnů;

Ředitel věznice má právo udělovat tresty v plném rozsahu podle ZVTOS.

Má – li zaměstnanec za to, že by měl odsouzenému být uložen větší kázeňský trest, než jaký má právo udělit, předá věc zaměstnanci, který je oprávněn takový trest uložit.

O stížnosti proti rozhodnutí o uložení kázeňského trestu jsou oprávněni rozhodovat:

- a) speciální pedagog, uloží – li KT vychovatel;
- b) vedoucí oddělení, uloží – li KT speciální pedagog;
- c) ředitel věznice, uloží - li KT vedoucí oddělení;

Právo rozhodnout o upuštění od výkonu zbytku KT nebo o zahlazení mají zaměstnanci, kteří jej odsouzenému dali nebo zaměstnanci s vyšší pravomocí.¹⁷

Oddělení kázeňských trestů (OVKT):

Uvnitř věznice je, dá se říct, ještě jedna malá „věznice ve věznici“. Jsou v ní cely vybavené jen základními věcmi. Odsouzení na OVKT nemohou číst denní tisk, knihy. Nakupovat smí jen základní věci osobní potřeby.¹⁸

¹⁷ *Vnitřní řád věznice pro odsouzené ženy zařazené k výkonu trestu do věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou a odsouzené muže s dozorem.* Opava, 2007, s. 21 – 23, 50 s.

¹⁸ BAJCURA, L. *Práva vězně: od vazby až po propuštění z trestu odnětí svobody.* Vyd. 1. Praha: Grada, 1999, Právo pro každého (Grada), s. 100. ISBN 80-7169-555-6.

6 RESOCIALIZAČNÍ PROBLEMATIKA

6.1 UVEDENÍ DO RESOCIALIZAČNÍ PROBLEMATIKY

Je nutné mít na paměti, že všichni nynější vězni se dříve či později dostanou po propuštění na svobodu, samozřejmě kromě těch, co jsou odsouzení na doživotí. Těch by v současné době mělo být čtyřicet osm.¹⁹ A co potom? Součástí většiny vězeňských zařízení jsou výstupní oddělení, ale i ty se z kapacitních důvodů v dnešní době zmenšují a redukují. Odsouzený má právo na takovém oddělení pobývat půl roku před výstupem z vězení. Zde se znovu naučí větší samostatnosti, kterou do života bude potřebovat. Jak vyplývá z ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody: „*S odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem*“. To by mělo odsouzenému pomoci k tomu, aby se již znovu nevrátil do vězení. Ale co potom dál?

Měřítkem úspěšné resocializační politiky v naší zemi je míra recidivy a reintegrace vězňů do společnosti. Zrovna tak návaznost postpenitenciární péče pro bývalé vězně, které například nemají viditelnou rodinnou podporu, vidinu budoucího zaměstnání a dalších faktorů. Aby došlo k chtěnému výsledku, zmenšení recidivy, je nutná provázanost a spolupráce státní politiky a organizací ze státního i neziskového sektoru. Prvotní problém recidivy lze spatřovat v několika základních aspektech jako je bydlení, zaměstnání, nebezpečí plynoucí z návratu do závadového prostředí v nefungující rodině, hrozící recidivě na návykových látkách či v odmítavé reakci širšího sociálního prostředí. Významným faktorem recidivy je velká míra zadluženosti odsouzených, která se bohužel během pobytu ve vězení ještě mnohonásobně zvýší. Zrovna tak, čím déle člověk stráví ve vězeňském prostředí, tím horší je poté orientace „venku“.²⁰

S resocializační problematikou pomáhá i konkrétní dokument „*Koncepce vězeňství do roku 2025*“, kde jsou například stanoveny strategické cíle:

1.) Snížit recidivu pomocí účinné práce s odsouzenými a propuštěnými z výkonu trestu odnětí svobody a vytváření prostředí k jejich úspěšné reintegraci do společnosti.

¹⁹ Statistiky Vězeňské služby ČR, dostupné na www.vscr.cz.

²⁰ ČESKÁ REPUBLIKA. *Koncepce vězeňství do roku 2025*. In: 2015. s. 117 - 134 , 162 s.

2.) Vytvořit komplexní systém propojení penitenciární péče, postpenitenciární péče a programů prevence kriminality a to na meziresortní a multidisciplinární bázi.

6.2 SOUČASNÝ STAV

Recidiva v České republice představuje vážný problém, zejména z pohledu vězeňské populace. V roce 2013 představovali odsouzení, kteří byli již dříve ve výkonu trestu odnětí svobody, 70 %, v roce 2014 to bylo 69 % ze všech odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody.

Problém recidivy je velký zejména u těchto často se opakujících trestných činů: krádež a maření výkonu úředního rozhodnutí o zanedbání povinné výživy. V posledních letech tvoří zhruba jednu polovinu z odsouzených. Dále pak jsou to trestné činy jako: ohrožení pod vlivem návykových látek, loupeže, výtržnictví. Větší míra recidivy je u pachatelů mezi 15 až 18 rokem než u těch starších. Většina recidivistů nemá funkční rodinné zázemí, potřebuje pokrýt dluhy, uspokojení vlastních potřeb, získání peněz na drogy či alkohol, nemá kde bydlet, nepracuje, a spousta dalších faktorů podílejících se na recidivě. Selhání se projevuje dále u lidí, které z dřívějšíka nemají dobré pracovní návyky, tedy spíše u pachatelů, kteří se prvního trestného činu dopustili jako mladiství.

Zahraniční výzkumy dokazují zrovna tak, že odsouzení s kladnou a pevnou rodinnou vazbou, stálým bydlištěm a možností pracovního uplatnění, mají lepší a rychlejší resocializační adaptaci do společnosti a běžného života.²¹

6.3 STATISTICKÉ ÚDAJE K RECIDIVĚ

Podle policejních statistik se podíl recidivistů na všech stíhaných osobách v posledních letech zvyšuje a v roce 2014 dosáhl již 53,2%.

Justiční statistiky paradoxně v posledních letech vykazují snížení podílu odsouzených osob soudem označených za recidivisty. Statistiky z roku 2014 ukazovaly 6,3% ze všech odsouzených osob.

²¹ ČESKÁ REPUBLIKA. *Koncepce vězeňství do roku 2025*. In: 2015. s. 117 - 134 , 162 s.

Specifickým ukazatelem recidivy jsou statistiky vězeňské služby, které v posledních letech začala vydávat. Tyto statistiky ukazují recidivu v penologickém pojetí. Jedná se o sledování opakovaného pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody.

Souběžnost o recidivě mezi jednotlivými státy komplikuje fakt, že jednotlivé justiční systémy vycházejí z různých zásad i zákonných vymezení trestných činů a jejich postihu.

Dá se tedy říci, že trest pro viníka v podobě odsouzení nebo alternativní tresty nejsou zárukou, že se odsouzený následně nedopustí trestného činu.

6.4 POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE

Zahrnuje následující služby pro pachatele (sociální služby, socioterapie, chráněná pracoviště, domovy přechodného bydlení), tak i způsob práce s pachateli, kterým jsou pro propuštění stanoveny určité povinnosti, například: (dohled Probační a mediační služby, povinnosti absolvovat určený program...)

Pokud nedosáhneme provázanosti a účinnosti postpenitenciární péče, je pravděpodobné, že se recidiva u odsouzených bude opakovat. Důležitá je však i spolupráce mezi trestní a sociální politikou státu.

V současné době se realizuje několik programů ve věznicích, jako příklad bych uvedla program GREPP – program pro práci s odsouzenými pachateli za násilnou trestnou činnost páchanou na dětech. Dále pak program 21 JUNIOR – zaměřený na odsouzené mladistvé s cílem snížit násilné projevy v jejich chování.

Účinná opatření ke snížení recidivy vedou přes systémová opatření, která jsou pod správou nejen Ministerstva spravedlnosti, ale též Ministerstva práce a sociálních věcí.

Nástroje k dosažení cíle:

- programy zacházení s odsouzenými realizovány ve výkonu trestu;
- návazná péče po výkonu trestu;
- rozšíření dluhového poradenství ve věznicích;
- věnovat pozornost práci s duševními poruchami a závislostmi odsouzených;
- koordinovat provázanost při spolupráci při propuštění mezi Vězeňskou službou, Probační a mediační službou, obecními úřady obcí s rozšířenou působností / sociálními kurátory, nevládními organizacemi a úřady práce;
- posilovat finanční gramotnost odsouzených;

- podporovat návaznost duchovní služby poskytované ve výkonu trestu odnětí svobody i pro osoby propuštěné z výkonu trestu.

Mezi další možnosti, které by přispívaly ke snižování vězeňské populace, patří alternativní trest, například v podobě elektronického monitorovacího zařízení pro odsouzeného. Usnadňuje resocializaci, nenarušuje sociální a ekonomické vazby monitorovaného.

To je však jen malý výčet možností, jak vylepšit resocializaci a nápravu již trestaných osob.²²

²² ČESKÁ REPUBLIKA. *Koncepce vězeňství do roku 2025*. In: 2015. s. 117 - 134 , 162 s.

7 PENOLOGIE

7.1 PENOLOGIE JAKO VĚDA

Pojem penologie pochází z latinského *poena* = trest a řeckého *logos* = slovo, nauka. Penologie je věda o trestu a trestání, která se zabývá jejich účinky z hlediska volby adekvátního působení – zacházení s pachatelem trestného činu, aby nedocházelo k jeho opakování.

Zabývá se:

- účinky trestu a trestání, zkoumá účinnost různých druhů trestů;
- zabývá se vývojem penologie a jejich různých koncepcí v historických souvislostech;
- zkoumá sociálně psychologické procesy, jevy, vztahy a zákonnosti, které vznikají v důsledku aplikování trestu;
- zabývá se psychosociální a fyzickou realitou pachatele – např. zdravotní stav, sociální zázemí, věk, dosažené vzdělání apod.;
- zkoumá přístupy k výchovnému zacházení s vězňými, aby bylo dosaženo co nejefektivněji účelu trestu;
- zkoumá systém institucí a jejich funkcí při realizaci zákonného postihu;
- zkoumá, hledá i jiné sankce, které by účinně ovlivňovaly chování pachatelů trestných činů, ochranná opatření, alternativní zacházení s pachatelem.

Předmětem penologie jsou metody zacházení s pachatelem TČ (tresty a způsob jejich výkonu), které co nejúčinnějším způsobem dosáhnou změny v chování pachatele tak, aby se mohl začlenit do společnosti jako řádný občan. Penologie nahlíží na trest a trestání z jiných pozic než trestní právo. Vychází z toho, že:

- **trest je zakotven v právních normách**, zejména trestním zákoně a je základním atributem trestní politiky ve vyspělých společnostech;
- **trest má kvalitativní stránku**, která spočívá v zákonnosti uloženého trestu, respektování ochranné i preventivní funkce trestu a adekvátnosti uloženého trestu ke spáchanému skutku;

- **trest má kvantitativní stránku** – délka trestu jako specifická forma kvantifikace nebezpečnosti pachatele a tím potřebná délka ochrany společnosti před ním;
- **vlastnosti osobnosti pachatele** – jsou obtížně definovatelnou množinou fenoménů, které se postupně projeví;
- **morální profil pachatele** – tvoří míra morálního odsouzení jeho kriminálního chování.²³

Propojení penologie s dalšími vědními obory:

Penologie využívá poznatky mnoha vědeckých disciplín, zejména pedagogiky, speciální pedagogiky, psychologie, sociální práce, práva, sociologie, medicíny a dalších oborů.

Penitenciární pedagogika – je aplikovaná pedagogická věda, která se zabývá zkoumáním, výchovou a vzděláváním osob odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody všech kategorií (věkových, dle pohlaví, charakteru trestné činnosti, délky trestu atd.). Obecným cílem penitenciární pedagogiky je výchova člověka v souladu se zásadami obecné pedagogiky, která je však omezena zejména délkou trestu odnětí svobody a needukativním prostředím, v němž se vězeň nachází. Proto nelze obecné cíle pedagogiky v plném rozsahu v podmínkách věznice realizovat. Pedagogové, kteří v praxi uplatňují poznatky této disciplíny, jsou rozděleni do dvou skupin:

- vychovatelé ve výkonu trestu, ve výkonu vazby;
- speciální pedagogové – jejich hlavní pracovní náplní je sestavování a následná garance plnění tzv. programu zacházení s vězni, tedy zabezpečování penitenciárního výchovného působení a metodického vedení vychovatelů.

Penitenciární psychologie – je součástí forenzní psychologie. Zabývá se psychologickou problematikou věznění člověka, jeho adaptací, prožíváním, psychologickými aspekty zacházení s vězněm včetně aplikace psychologických metod, penitenciární diagnostikou (zařazování odsouzených do skupin), vhodností pracovního

²³ KUBÍČKOVÁ, P. a I. KMETÍK. *Penologie*. 1. Karviná, 2011, s. 7 - 9, 130 s.

zařazení vězně, expertizou pro posouzení možného podmíněného propuštění, interakcí vězeň – personál, psychologickým výběrem personálu apod. Nedílnou součástí snah penitenciární psychologie je i minimalizace negativních dopadů věznění na psychiku člověka. Psychologie vězeňství je poměrně mladou disciplínou, která se zaměřuje na tři základní problémové okruhy:

- psychologii vězně;
- psychologii vězeňského personálu;
- psychologii vězeňství.

Penitenciární právo – jde o komplexní soubor všech právních norem, které upravují výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby:

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon;

zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád;

penitenciární normy:

zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody;

zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby;

prováděcí předpisy:

vyhláška č. 345/1999 Sb., řád výkonu trestu;

vyhláška č. 169/1999 Sb., řád výkonu vazby;

zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské a justiční strážní.

Kriminologie – věda o stavu, dynamice a příčinách trestné činnosti, o metodách zkoumání kriminality jako společenského jevu, o způsobech a prostředcích k jejímu předcházení. Je to věda, která zobecňuje a integruje poznatky a metody i jiných vědních oborů (práva, psychologie, pedagogiky, sociologie a psychiatrie) a současně vytváří vlastní metodologii a soustavu vlastních poznatků.

Sociální práce – pomáhá vězněným osobám s jejich sociálními záležitostmi a udržováním kontaktů s vnějším světem. Zvláštní pozornost je věnována na přípravu vězně na propuštění a pomáhá mu vytvořit výchozí podmínky pro návrat a reintegraci do společnosti.

7.2 HISTORIE VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ EPUBLICCE

Cílem je seznámení se stručnými dějinami trestání na území České republiky a několika základními údaji o vývoji názorů na zacházení s pachateli trestných činů.

Trest odnětí svobody je relativně novou institucí lidské civilizace. Prakticky až do konce středověku bylo trestání za přestoupení proti platným zákonům vykonáváno pouze tresty fyzickými.

Moderní dějiny vězeňství na území Čech, Moravy a Slezska se až do vzniku samostatného Československa vyvíjely převážně v souladu s dějinami Habsburské monarchie. Až Marie Terezie, která byla pod vlivem francouzského osvícenství, zakázala používat při výslechu mučení. Málomocný vězeň v této době přežil ve vězení více jak tři roky. Jako v jiných oblastech společenského života zasáhl vězeňství významně svými reformami až Josef II.

Na přelomu 17. – 18. století byli pachatelé lehčích trestných činů izolováni. Podstatná byla především potřeba umravňovat. Až teprve mnohem později se vyvinul trest odnětí svobody v přibližné podobě, v jaké ho známe dnes. V roce 1823 byla v Praze založena první státní (dnes již neexistující) Svatováclavská trestnice, kde poprvé došlo k řádnému rozlišení vězňů, tj. oddělení mužů od žen a mladistvých a více narušených osob od méně narušených.

Významnou postavou v historii českého vězeňství byl páter František Josef Řezáč, kněz, pedagog a vlastenec, který působil ve věznicích. Při nápravě zločinců i při předcházení zločinům věřil F. J. Řezáč především v moc výchovy a vzdělání. F. J. Řezáč psal i o příčinách zločinnosti, za ně považoval nízký stupeň vzdělání, poměry rodinné, občanské, státní a církevní. Neopomněl ale ani příčiny vnitřní spočívající v osobnosti pachatele. Uvažoval i o systému trestání a dokonce přemýšlel o alternativních trestech.²⁴

Vězeňství habsburské monarchie:

V roce 1850 dochází na území habsburské monarchie včetně Čech, Moravy a Slezska k zestátnění soudnictví a vězeňství. Ve 2. polovině 19. století se rozvíjí vzdělávání vězňů, zejména mladistvých a sociální pomoc při propuštění, kterou poskytovaly dobrovolné spolky. Podle trestního zákona č.117/1852 ř. z., O zločinech, přečinech a přestupcích, byl odstupňován trest odnětí svobody na těžký žalář, žalář, tuhé

²⁴ KUBÍČKOVÁ, P. a I. KMETÍK. *Penologie*. 1. Karviná, 2011, s. 21 – 27, 130 s.

vězení a vězení. Rozdíl spočíval zejména v poutání, stravování, odívání a zařazování trestanců do pracovní činnosti.

K výkonu trestu byli trestanci umístováni po určitou dobu v samovazbě a pro zbytek trestu ve vazbě společné. Podle stupně zločinnosti a dosažené nápravy byli dále rozdělováni do 3 kázeňských tříd, kterým odpovídala různá míra přiznávaných zvýhodnění (např. nákup zboží, dopisování, návštěvy aj.). Chování a činnost trestanců upravoval tzv. Domácí řád a jeho porušování bylo kázeňsky trestáno. Nejprísnějšími tresty bylo uložení půstu, tvrdého lože, samovazby nebo temnice. Všichni trestanci byli povinni vykonávat přidělenou práci, navštěvovat bohoslužby a negramotní nebo nedostatečně vzdělaní trestanci do 35 let věku byli povinni se zúčastňovat školního vyučování. Trestní ústavy byly střeženy vojskem až do vydání zákona č. 16/1914 ř. z., O sboru stráže vězeňské. Dohled nad výkonem trestu prováděl domácí komisař, příslušný vrchní státní zástupce a v nejvyšší instanci generální inspektor pro vězeňství se sídlem v Praze.

Vězeňství Československé republiky:

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byl převzat justiční a vězeňský systém rakouské monarchie. Základní legislativní úprava, organizace a správa vězeňství byla postupně zdokonalována počínaje rokem 1919. Zejména byl prohlubován progresivní systém výkonu trestu, založený na postupném zmírňování vězeňského režimu v závislosti na průběhu nápravy trestanců, rozdělených zpravidla do 3 disciplinárních tříd. Převedení do I. třídy bylo předpokladem k návrhu na podmíněné propuštění z výkonu trestu, které bylo uzákoněno již v roce 1919. V roce 1928 existovalo v ČSR 6 mužských trestnic k výkonu trestů od 1 roku až po doživotí. Vedle toho existovala samostatná ženská trestnice s oddělením pro mladistvé. Mladiství vykonávali trest zavřením v polepšovnách nebo v určených trestních ústavech. Vězeňství bylo centrálně řízeno příslušným odborem na ministerstvu spravedlnosti, který úzce spolupracoval s Mezinárodní komisí pro trestní právo a vězeňství. Dohled nad výkonem trestu prováděli domácí komisaři (příslušní okresní prokurátoři), občanští kontrolóři (poslanci Národního shromáždění) a od roku 1921 pověření úředníci ministerstva spravedlnosti.

Vězeňství v Protektorátu Čechy a Morava:

Po rozpadu Československé republiky a vzniku tzv. Protektorátu Čechy a Morava zůstal v podstatě zachován dosavadní justiční a vězeňský systém včetně základní legislativní úpravy, organizace a správy vězeňství. Vězeňská zařízení (soudní věznice a trestnice) byla využívána zcela nebo zčásti pro potřeby německé justice a tajné státní policie – gestapa. V jednotlivých soudních věznicích a trestnicích často existovalo jednak protektorátní vedení (české), které zpravidla zajišťovalo provozní činnost, jednak říšské vedení (německé), které zajišťovalo jejich využívání pro vazební účely nacistických soudů a vyšetřovací účely gestapa. Personál protektorátní správy ve vězeňství na všech stupních byl nucen složit slib věrnosti vůdci Velkoněmecké říše Adolfu Hitlerovi a zkoušku z německého jazyka.²⁵

Obnova československého vězeňství:

Bezprostředně po osvobození od německé nacistické okupace rozhodovaly o umístování do vězeňských zařízení revoluční národní výbory. Teprve koncem roku 1945 se řízení a správa soudních věznic a trestních ústavů vrátila do kompetence ministerstva spravedlnosti. Mimořádné lidové soudy odsuzovaly nacistické zločince, zrádce a kolaboranty, kteří byli ve výkonu trestu nazýváni retribučními vězni. V roce 1948 vzniká kategorie tzv. protistátních vězňů odsouzených státním soudem na základě zákona č. 231/1948 Sb., Na ochranu lidově demokratické republiky. Podle vězeňského řádu z roku 1951 měli výrazně více omezení než kriminální vězni. Zákonem č. 321/1948 Sb., o uniformovaném Sboru vězeňské stráže, došlo k reorganizaci vězeňského personálu podle vzoru Sboru národní bezpečnosti. V krajských soudních věznicích a trestních ústavech byli jmenováni velitelé oddílů SVS, kterým podléhali.

Československé vězeňství dle sovětského vzoru:

V letech 1953 – 1955 vrcholil tzv. třídní výkon trestu, uplatňující nejtvrďší podmínky u politických vězňů nazývaných protistátními. Dnem 01. 01. 1953 bylo vězeňství jako celek převedeno do působnosti ministerstva národní bezpečnosti, které koncem roku zaniklo a plnění úkolů vězeňství převzalo ministerstvo vnitra. V témže

²⁵ KUBÍČKOVÁ, P. a I. KMETÍK. *Penologie*. 1. Karviná, 2011, s. 21 – 27, 130 s.

roce byl vydán Řád nápravných zařízení, který novým způsobem a podle vzoru Sovětského svazu stanovil strukturu tzv. nápravných zařízení (NZ), která byla členěna na 6 typů podle stupně střežení. Do jednotlivých typů NZ byli odsouzení zařazováni podle povahy trestného činu (státně bezpečnostní, kriminální) a podle závažnosti provinění. Odsouzení mladiství vykonávali trest ve zvlášť určených NZ nebo oddělených částech NZ. Podmínky výkonu trestu z hlediska stupně omezení nebo zvýhodnění se měnily v závislosti na zařazení odsouzeného do I. až IV. klasifikační skupiny.

K další diferenciaci odsouzených ve výkonu trestu byl v roce 1955 vydán Řád pro nápravně pracovní tábory (NPT), který rovněž vycházel ze sovětských zkušeností a stanovil 4 typy táborů k využívání vězeňské práce. Ještě v roce 1961 obsahoval Řád pro výkon trestu odnětí svobody v NZ kategorii tzv. třídních nepřátel, kteří vykonávali trest v nejpřísnějších podmínkách a byli zařazováni na fyzicky namáhavé a méně placené práce. Zvlášť nebezpeční odsouzení byli umístováni do zvláštního oddělení, které bylo zřízeno v Leopoldově, Valdicích, Plzni a Pardubicích. Kontrolní a inspekční činnost mohli vykonávat jen funkcionáři správy NZ a příslušní prokurátoři.

Reforma československého vězeňství:

V polovině 60. let se stal dosavadní československý vězeňský systém již politicky neudržitelným z hlediska mezinárodních požadavků na vězeňství. K zásadní úpravě výkonu trestu odnětí svobody podle standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, doporučených OSN již v roce 1957, byl vydán zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. V souladu s tímto zákonem zařazovaly soudy odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody do 3 nápravně výchovných skupin (NVS), kterým odpovídaly typy nápravně výchovných ústavů (NVÚ).²⁶

Trest mohl být soudně zpřísněn umístěním do tzv. zostřené izolace. Podle nového zákona mohli do vězeňství vstupovat středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní odborníci jako vychovatelé, sociální pracovníci, pedagogové a psychologové. V roce 1968 bylo vězeňství převedeno z působnosti ministerstva vnitra do kompetence národních ministerstev spravedlnosti (českého a slovenského). Na počátku 80. let vyvrcholila ve

²⁶ KUBÍČKOVÁ, P. a I. KMETÍK. *Penologie. I.* Karviná, 2011, s. 21 – 27, 130 s.

vězeňství normalizační opatření, což se projevilo zrušením Výzkumného ústavu penologického a úpadkem rozvíjené odbornosti. Kontrolní činnost ve věznicích a NVÚ byla svěřena správě Sboru nápravné výchovy (SNV) a nadále ji vykonávali okresní a krajští dozoroví prokurátoři.

Reforma českého vězeňství:

Prvním důležitým krokem k odstraňování důsledků tzv. normalizace ze 70. a 80. let bylo udělení amnestie za tzv. trestné činy proti republice a některé další trestné činy, při které bylo propuštěno dne 08. 12. 1989 celkem 52 vězňů. K řešení nepokojů ve většině nápravně výchovných ústavů (NVÚ) byly vytvořeny komise České národní rady (ČNR), které spolu se zástupci Občanského fóra, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a odborníků, navštěvovaly jednotlivé NVÚ a prošetřovaly stížností vězňů související s ústavním režimem. Dnem 01. 01. 1990 vyhlásil nový prezident Václav Havel velmi širokou amnestii, po které zůstalo ve věznicích a NVÚ přibližně 6000 vězňů z předchozího stavu 22 000 vězňů. V roce 1992 byla zpracována nová koncepce českého vězeňství v duchu evropských vězeňských pravidel, ale i vlastních humanistických tradic, na jejímž základě byl vydán zákon č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráž, který zásadním způsobem reformoval organizaci, řízení a výkon českého vězeňství. Vznikly 3 skupiny zaměstnanců: vězeňská stráž a justiční stráž (k ochraně výkonu justice), jejichž služební poměr se řídil zákonem č.186/1992 Sb., o služebním poměru Policie ČR a dále správní služba s civilními zaměstnanci v pracovním poměru podle zákoníku práce. V reformním období provádělo kontrolní činnost ve vězeňství Ředitelství SNV a komise pro vězeňství ČNR. Dozorová činnost prokurátorů zanikla transformací prokuratury na státní zastupitelství.²⁷

Činnost Vězeňské služby ČR:

Dnem 01. 01. 1993 zanikl Sbor nápravné výchovy a k plnění úkolů státní správy ve vězeňství byla zřízena Vězeňská služba (VS) ČR. Odpovědnost za její činnost byla svěřena generálnímu řediteli, který byl jmenován ministrem spravedlnosti. Byly

²⁷ KUBÍČKOVÁ, P. a I. KMETÍK. *Penologie*. 1. Karviná, 2011, s. 21 – 27, 130 s.

posíleny pravomoci ředitelů vazebních věznic a věznic, zejména v oblasti personální a ekonomické. V souladu s požadavky na dodržování základních lidských práv a občanských svobod byl vydán zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, který stanovil, že obvinění mohou být podrobena jen těm omezením, která jsou nutná pro trestní řízení. K prohloubení humanizace a odborného zacházení s odsouzenými byl vydán zákon č.294/1994 Sb., který pozměnil a doplnil zákon č.59/1956 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Podle této úpravy došlo k novému pojmenování a členění zařízení pro výkon trestu na věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou. O umístování odsouzených do jednotlivých typů a přeřazování rozhodoval soud. Odsouzení mladiství byli zařazováni do zvlášť vyčleněné věznice. Dále byl vydán zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, avšak základní typy věznic se nezměnily. Vnitřní kontrolní činnost ve vězeňství se stala jedním z důležitých úkolů generálního ředitelství VS ČR a odboru generální inspekce ministerstva spravedlnosti. Dohled nad výkonem vazby a trestu začali vykonávat příslušní státní zástupci, poslanci a inspekční instituce při Radě Evropy a Organizaci spojených národů.²⁸

²⁸ KUBÍČKOVÁ, P. a I. KMETÍK. *Penologie*. 1. Karviná, 2011, s. 21 – 27, 130 s.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé bakalářské práce „Výkon trestu odnětí svobody prizmatem právního řádu České republiky“ je uvést čtenáře do problematiky výkonu trestu odnětí svobody. Popsat typy pachatelů. Seznámit je s právy a povinnostmi odsouzených a resocializační problematikou. Stručně jsem nastínila i vývoj penologie v České republice.

Celkově jsem se na základě praktických zkušeností a pročtení mnoha odborných materiálů dopracovala ke zjištění, že komunikace s odsouzenými byla, je a bude vždy pro odborné pracovníky velmi složitá. Ačkoli je vězeňský personál v mnoha případech velmi dobře vyškolen a má to nejlepší možné odborné vzdělání a snaží se s odsouzenými co nejvíce různými způsoby během dne pracovat, změnit je k lepšímu, naučit každodenním návykům a alespoň nějakého „slušného“ chování, je zpětná vazba a zmenšení recidivy dosti náročné a kolikrát se dá říci, že snaha nepadá na úrodnou půdu.

Stanovila jsem si otázku, zda je v rámci možností život ve vězení „dobrý“ a plnohodnotný. Zdá se, že pomineme – li tzv. „druhý život“ ve věznicích, který probíhá po skončení pracovní doby civilních zaměstnanců (např. speciální pedagog, vychovatel, psycholog...), je denní režim a program celkem koordinovaný a vězně přínosný. Zato velmi náročný, především psychicky pro zaměstnance. Též si myslím, že o životě vězňů ve vězení a situacích zde se odehrávajících, by se měla široká společnost dozvědět mnohem více než pouze z médií. Právě v tomto vidím největší přínos mé bakalářské práce.

Závěrem bych chtěla dodat, že by do každé z věznic bylo zapotřebí určitě větší množství jak civilních zaměstnanců, tak i příslušníků vězeňské služby.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BAJCURA, L. *Práva vězně: od vazby až po propuštění z trestu odnětí svobody*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999, Právo pro každého (Grada). ISBN 80-7169-555-6.

ČESKÁ REPUBLIKA. *Koncepce vězeňství do roku 2025*. In: 2015. 162 s.

ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: EUROUNION, s.r.o., 1998. ISBN 80-85858-70-3.

ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80 - 7178 – 931 – 3.

HYHLÍK, F., NAKONEČNÝ, M. *Malá encyklopedie současné psychologie*. Praha: SPN, 1973, ISBN 14 – 411 – 77.

KUBÍČKOVÁ, Pavla a Ivo KMETÍK. *Penologie*. 1. Karviná, 2011, 130 s.

NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004. ISBN 978-80-7357-377-5.

Vnitřní řád věznice pro odsouzené ženy zařazené k výkonu trestu do věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou a odsouzené muže s dozorem. Opava, 2007, 50 s.

Seznam použitých internetových zdrojů

Statistiky Vězeňské služby ČR, dostupné na www.vscr.cz.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník a trestní řád, In: Sbíрка zákonů České republiky, 2009, ISBN 978-80-87576-69-4. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o výkonu trestu), In: Sbíрка zákonů České republiky, 2000, ISBN 978-80-7357-706-3 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169#Top>.

SEZNAM ZKRATEK

21 JUNIOR – Program zaměřený na odsouzené mladistvé

ČNR – Česká národní rada

GREPP – Program pro práci s odsouzenými pachateli za násilnou trestnou činnost

KT – Kázeňský trest

NPT – Nápravné vězeňské tábory

NVS – Nápravné výchovné skupiny

NVŮ – Nápravný výchovný ústav

NZ – Nápravné zařízení

OVKT – Oddělení kázeňských trestů

PZ – Program zacházení

ŘVTOS – Řád výkonu trestu odnětí svobody

SNV – Sbor nápravné výchovy

SVS – Sbor vězeňské stráže

TČ – Trestný čin

VS – Vězeňská služba

ZVTOS – Zákon o výkonu trestu odnětí svobody

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Eliška Prokopová

Obor: Bezpečnostní studia

Forma studia: Prezenční

Název práce: Výkon trestu odnětí svobody prizmatem právního řádu České republiky

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 45

Celkový počet stran příloh: 10

Počet titulů českých použitých zdrojů: 8

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Víšek